

ОНОВЛЕНА ПРОЦЕДУРА ДЕРЖАВНОЇ РЕЄСТРАЦІЇ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

КСЕНДЗОВА Анастасія Вікторівна,
*магістрант Київського університету
права НАН України*

На основі аналізу наукових джерел та законодавства, що регулює питання реєстрації суб'єктів господарювання, можна дійти висновку, що державна реєстрація є одним із етапів створення юридичних осіб і закріплення статусу фізичних осіб-підприємців, а також це певна процедура, пов'язана з діяльністю органів державної реєстрації, що здійснюють попередній державний контроль за входженням суб'єктів у господарський обіг.

Одним із основних нормативних актів, які регулюють реєстрацію суб'єктів господарювання є Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» від 15.05.2003 № 755-IV. З моменту затвердження цього нормативно акту законодавцем були внесені значні зміни, які суттєво вплинули на правову природу порядку реєстрації суб'єктів господарювання.

Аналізуючи положення Закону від 2003 року та зміст норм чинного Закону № 755-IV (зміни від 2015 року), спостерігаємо суттєві позитивні зміни, а саме державна реєстрація юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців може здійснюватися виконавчими органами сільських, селищних та міських рад, Київською та Севастопольською міськими, районними, районними у містах Києві та Севастополі державними адміністраціями, нотаріусами.

Нотаріус як державний реєстратор виконує повноваження, передбачені абзацами другим, четвертим, сьомим – дев'ятим, дванадцятим і шістнадцятим частини першої статті 6 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців та громадських формувань». Під час проведення державної реєстрації і надання відомостей з Єдиного державного реєстру нотаріус використовує печатку нотаріуса, визначену Законом України «Про нотаріат», та доступ до Єдиного державного реєстру на підставі договору, укладеного між державною нотаріальною конторою або приватним нотаріусом та технічним адміністратором Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців, акредитовані суб'єкти – у разі державної реєстрації інших юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців.

Для надання повноважень акредитованим суб'єктам в галузі реєстрації Кабінетом Міністрів України було прийнято Постанову від 25 грудня 2015 р. № 1130 «Про затвердження Порядку акредитації суб'єктів державної реєстрації та моніторингу відповідності таких суб'єктів вимогам акредитації» [5], якою врегульовано підстави, умови, проведення акредитації суб'єктів державної реєстрації, моніторингу їх відповідності вимогам акредитації.

Щодо переліку документів, які подаються для державної реєстрації документів, скорочено перелік документів, які подаються для державної реєстрації. Так, наприклад, не подаються документи, що підтверджує правомочність прийняття рішення про внесення змін до установчих документів, оригінали установчих документів юридичної особи з відміткою про їх державну реєстрацію з усіма змінами, чинними на дату подачі документів, рішення (протокол) про прийняття рішення про ство-

рення юридичної особи, зміну місцезнаходження тощо.

Установчий документ юридичної особи подається в новій редакції не в двох, а в одному екземплярі. Реєстратор зобов'язаний виготовити електронну копію документу, доступ до якого буде відкрито в електронному режимі.

Замість Форм, що заповнювались для проведення реєстраційних дій, запроваджено Заяви, підписувати які має право уповноважена особа за довіреністю без завірення її підпису посадовою особою (директором, керівником юридичної особи). Слід звернути увагу на те, що зміни до Форм були прийняті зовсім нещодавно, що свідчить про непослідовність дій законодавця в реформуванні в даній сфері.

Змінились форми отримання відомостей з Реєстру. Скасовано видачу паперових виписок (окрім для поставлення апостилю) та установчих документів, натомість запроваджено їх отримання в електронному вигляді через Портал електронних сервісів.

Також змінами до закону передбачення створення Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань та Порталу електронних сервісів, через які і відбувається доступ до інформації. Для використання функціоналу порталу електронних сервісів для кожної юридичної особи, громадського формування та фізичної особи-підприємця має бути створено персональний кабінет, слід відмітити, що створення Єдиного реєстру дає змогу спростити доступ громадськості до ведення бізнесу чи суспільної діяльності, минаючи бюрократичні процедури отримання адміністративних послуг.

Новою редакцією закону встановлено строки проведення реєстрації, наприклад, щодо юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців – протягом 24 годин після надходження документів, поданих для державної реєстрації та проведення інших реєстраційних дій, крім вихідних та святкових днів.

Запроваджено адміністративного оскарження рішень державних реєстраторів до Міністерства юстиції України та його територіальних органів або до суду. Як відповідальність суб'єктів державної реєстрації за порушення у сфері державної реєстрації передбачено тимчасове блокування та анулювання доступу до реєстру або скасування акредитації. Загальний строк розгляду скарги не може перевищувати 45 календарних днів. Кабінетом Міністрів України прийнято постанову від 25 грудня 2015 р. № 1128 «Про затвердження Порядку розгляду скарг у сфері державної реєстрації» [6], якою врегульовано в тому числі, й процедуру розгляду скарг відповідно до Закону про реєстрацію.

Рішення, дії або бездіяльність територіальних органів Міністерства юстиції України можуть бути оскаржені до Міністерства юстиції України протягом 15 календарних днів з дня прийняття рішення, що оскаржується, або з дня, коли особа дізналася чи могла дізнатися про порушення її прав відповідною дією чи бездіяльністю.

Проте, аналізуючи судову практику у справах по оскарженню дій/бездіяльності нотаріуса як державного реєстратора, можна дійти висновку, що виникає проблема у підвідомчості вищезазначених спорів, враховуючи правову позицію, викладену в постанові Верховного Суду України від 14 червня 2016 року (№ 21-41a16) [7] у справі за позовом до державного реєстратора прав на нерухоме майно Державної реєстраційної служби України про визнання протиправним та скасування рішення, визнання протиправними дій, скасування запису, в якій зазначено, що спірні правовідносини пов'язані із невиконанням, на думку позивача, умов цивільно-правової угоди, внаслідок чого колегія суддів Судової палати в адміністративних справах, Судової палати у господарських справах і Судової палати у цивільних справах Верховного Суду

України дійшла висновку, що спір не є публічно-правовим, а впливає з договірних відносин і має вирішуватися судами за правилами Цивільного процесуального кодексу, внаслідок чого провадження у адміністративній справі закрито, отже три судові палати вищої ланки судової системи України вважають, що в такого роду спорах позивачем фактично оскаржується правомірність набуття третіми особами права власності на нерухоме майно, яке на думку позивача належить йому на праві власності, а не фактичні адміністративно – управлінські функції державного реєстратора, який приймає рішення і проводить державну реєстрацію, а отже такий спір не має ознак адміністративного та підлягає вирішенню в порядку цивільного судочинства. Такого ж висновку Верховний Суд України дійшов у постановках від 24 лютого 2015 (справа № 21-34a15), від 16 грудня 2014 року (справа № 21-544a14) від 09 грудня 2014 року (справа № 21-308a14), від 11 листопада 2014 року (справа № 21-493a14).

Також, посилаючись на рішення колегія суддів Судової палати в адміністративних справах Верховного Суду України розглядаючи справу №21-3197a16 від 25.04.2017 р., заклав провадження у справі щодо оскарження дій державного реєстратора дійшов висновку, що спірні правовідносини виникли у зв'язку з невиконанням умов цивільно-правової угоди з підстав порушення господарських зобов'язань, тобто цей спір не є публічно-правовим, а впливає із договірних відносин і має вирішуватися за правилами господарського судочинства. Аналогічне твердження міститься у постанові Верховного суду України від 14 червня 2016 року у справі № 21-41a16 та від 11.04.2017 р. у справі № 21-3632a16. Водночас Вищий адміністративний суд України залишив поза увагою те, що у рамках цієї справи виконання чи невиконання умов цивільно-правової угоди не є безпосередньою підставою для звернення до адміністративного суду, тобто, у справі спір про право відсутній, а дослідженню підлягають виключно владні, управлінські рішення та дії Держреєстратора, який у межах спірних правовідносин діє як суб'єкт владних повноважень.

Таким чином, законодавцю належить чітко визначити у процесуальних кодексах до юрисдикції якого саме суду належить вирішення спорів щодо оскарження рішень державних реєстраторів.

З прийняттям нової редакції Закону законодавець ставив ціль об'єднати дані, що містяться у різних базах даних (Єдиний державний реєстр юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців, Єдиний ліцензійний реєстр, Реєстр документів дозвільного характеру, Єдиний реєстр громадських формувань, Реєстр громадських об'єднань, Єдиний реєстр підприємств, щодо яких порушено провадження у справі про банкрутство) в один реєстр.

Отже, підсумовуючи вищезазначене, можна зробити висновки, що зміни до Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» були внесені законодавцем задля економії коштів на обслуговування баз даних та спрощення порядку доступу громадян до інформації, що в них міститься, шляхом створення єдиної системи реєстрації різних суб'єктів (юридичних осіб, ФОП, громадських формувань), але нажалі до нових нормативних вимог прийнятих із запровадженням нової редакції вищезазначеного Закону в Україні перехідний період відбувається дуже повільно, залишаються багато невирішених питань, які виникають як у заявників так і державних реєстраторів.

Список використаних джерел:

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. (у редакції від 06.11.2017 р.).

Сайт законодавства Верховної Ради України. 2017. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.

2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV (у редакції від 19.07.2017 р.). Сайт законодавства Верховної Ради України. 2017. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

3. Кодекс адміністративного судочинства України № 2875-IV від 08.09.2005 року (у редакції від 06.11.2017 р.). Сайт законодавства Верховної Ради України. 2017. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.

4. Цивільний процесуальний кодекс України № 2709-IV від 18.03.2004 р. (у редакції від 06.11.2017 р.). Сайт законодавства Верховної Ради України. 2017. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.

5. Господарський процесуальний кодекс України № 1799-XII від 06.11.91 року (у редакції від 07.01.2018 р.). Сайт законодавства Верховної Ради України. 2017. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>.

6. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003 № 755-IV (у редакції від 1.01.2017). Сайт законодавства Верховної Ради України. 2017. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/755-15>.

7. Про затвердження Порядку акредитації суб'єктів державної реєстрації та моніторингу відповідності таких суб'єктів вимогам акредитації: Постанова Кабінету Міністрів України від 25 грудня 2015 р. № 1130 (редакція від 30.12.2016). Сайт законодавства Верховної Ради України. 2017. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1130-2015>.

8. Про затвердження Порядку розгляду скарг у сфері державної реєстрації: Постанова Кабінету Міністрів України від 25 грудня 2015 р. № 1128 (редакція від 30.12.2016). Сайт законодавства Верховної Ради України. 2017. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1128-2015>.

9. Постанова Верховного Суду України від 14 червня 2016 року (№21-41a16). Сайт Верховного Суду України. 2017. URL: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/6DCD3250E71A1296C2257FFD00352C12](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/6DCD3250E71A1296C2257FFD00352C12).

10. Андрєєва О.Б., Жорнокуй Ю.М., Гетманець О.П. та ін. Господарське право України: підручник: у 2 ч. Харків: Харк. нац. ун-т внутр. справ, 2014 Ч.1. С. 106—107.

Науковий керівник: Сонюк О.В., к.ю.н., доцент кафедри загальнотеоретичних та державно-правових дисциплін Київського університету права НАН України.

